

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 206, GOD. XIII, BEOGRAD, UTORAK, 16. APRIL 2019.

faza
2

Redakcija: Aleksandra Sekulić, Dejan Vasić, Jelena Veljić, Dušan Grlja; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 21. maja 2019.

MIXER

Piše: Branka Ćurčić, Grupa za konceptualnu politiku

O ĆUTANJU I POSLEDICAMA

„Ako bih bilo šta branio, bila bi to fundamentalna institucionalna sloboda umetnosti. Po meni, u principu sve može da uđe u sistem savremene umetnosti, dok god ga umetnici, kustosi, kolekcionari ili publika tamo žele [...] Institucija je u principu otvorena za sve. Mi smo ti, ljudi, koji odlučujemo šta želimo, i ukoliko se sa tim ne slažem, ja mogu ili protestovati ili sâm to uraditi: galerijski prostor ne mora biti veći od portabl kutije. [...] Ipak, najveća moć institucionalne slobode je da se nove zajednice mogu pojaviti oko njihovih sopstvenih koncepata umetnosti, nezavisne od onog što zvanične institucije možda misle ili cene. Umetnost se uvek može pojaviti među onima koji je žele.“ (Asmund Havsten-Mikelsen, Ne-filozofija i savremena umetnost, Grupa za konceptualnu politiku, Novi Sad, 2018, str. 144)

I bi tako. Nismo mogli da se složimo sa institucionalnom slobodom umetnosti koja se ovog puta pojavila u obliku cenzure jedne izložbe. Izložba je stoga postavljena na korice knjige *Ne-filozofija i savremena umetnost* (fotografija iz izložbe „Ritam zločina“ umetnika Borisa Burića i Nenada Rackovića, 2018.) i umetnost se pojavila među onima koji je žele. Umetnici takođe. Napravljena je tek toliko povezana zajednica da smo bili u mogućnosti da izdržimo ono što Havsten-Mikelsen naziva „sistemskom histerijom“ i internalizaciju sveta umetnosti kao sudije koji nagrađuje ili kažnjava. Mogućnost objavljivanja ovog teksta upravo proističe iz pojavljivanja takve zajednice, kao i iz prve u seriji diskusija „O ćutanju i posledicama“ u organizaciji Centra za kulturnu dekontaminaciju koja je održana krajem 2018. godine. Reklo bi se, mali koraci u odbijanju da se čuti – bez obzira na posledice. Ako se držimo tumačenja citata iz knjige-galerije, postoji odstupanje u odnosu na stvarnost događaja cenzure izložbe. Ono se ogleda u tome da nije bilo potrebno referisati na svet umetnosti, niti se distancirati od stava zvanične i državne institucije umetnosti, već od postupka nezavisne galerije. Da li se radi o dvostrukom pojavljivanju nezavisnosti i poništava li se time nezavisnost kao princip? Pre je u pitanju borba oko principa nezavisnosti, odnosno distance koju zauzimamo u odnosu na politiku države. Upravo je to polje u kojem deluju akteri ovog slučaja – polje organizovane nezavisne kulture i savremene umetničke produkcije, odnosno civilnog društva u kulturi, iako je jedan njegov deo kroz izbornu mobilizaciju napravio korak ka politički države smatrajući da u tome nema ničeg nečasnog. Ne bi zaista ni bilo da na tom pu-

tu nisu stradale umetnost i organizacije civilnog društva u kulturi, tj. da nisu izbrisane od strane onih koji ih nisu želeli. S jedne strane, postoji moć organizovanih ljudi, a sa druge država, dok su izbori ono što potvrđuje *tranzitivnost* od organizovanih ljudi ka politici države. U ovom slučaju, izbori i državna politika pojavljuju se posredovanjem, programskom politikom galerije i izbornom disciplinom u asocijaciji organizacija. Međutim, nije u pitanju dijaletika, već realno brisanje, ili kako se to kaže, „čišćenje“ u „novim prostorima društvenosti“. O cenzuri izložbe Borisa Burića i Nenada Rackovića u Uličnoj galeriji nije bilo javnog govora, već ćutljive saglasnosti organizatora galerije sa saopštenjem Inicijative Ne davimo Beograd (NDMBGD) kojim se, nakon izborne noći marta 2018. godine, pozvao umetnički svet da se jednom od njih, tačnije umetniku čije delo, kako je tu formulisano, nije ništa drugo do „podmetanje nasilja nad ženama kao umetnost“ uskrati prostor na čitavoj umetničkoj sceni. Nasilje je sprovedeno nad ženom, a nasilnik je umetnik. Način života i shvatanje umetnosti i kulture iz

koje prema tom saopštenju treba da „krene šira društvena promena“, donelo je svoj sud o umetnosti, ali je on vanumetnički. Izlaskom iz umetnosti u novo društveno polje umetnik je javno osuđen, a umetničko institucionalno polje oblikovano prema političkim imperativima koji zahtevaju pristajanje ili isključenje, bez polemike i mogućnosti rehabilitacije. Jedini poziv na diskusiju bilo je saopštenje Nezavisne umetničke asocijacije Remont kojim se apelovalo na očuvanje „tek uspostavljene društvene platforme“ na kojoj su se susrele pristalice Inicijative NDMBGD i akteri savremene umetničke scene. Bio je to povratak razumu, dok se povratak na samu umetnost dogodio drugim predlogom umetnika za izložbu u Uličnoj galeriji. Ovog puta je umetnik trebalo da se bavi samom cenzurom, dakako, umetnički intervenišući u nastalu situaciju. Ali nasilnik-umetnik ni kao element umetničkog dela nije mogao da bude prikazan, čime nas je umetnik Burić uverio da se radi o cenzuri, a ne tek o otkazivanju izložbe ili o njenom bojkotu. Poziv na osudu umetnika je poziv na osudu umetnosti, u koju se, kao i u umetnika, gubi poverenje. Umetničkom polju i polju autonomnog organizovanja ljudi nameće se banalizacija političkog promocijom „novih prostora društvenosti“ – taj termin se pojavio tokom diskusije o ovom slučaju na mejling listi članica Asocijacije Nezavisna kulturna scena Srbije (ANKSS) tokom septembra 2018. godine – opsednutih izbornom mobilizacijom koja se danas sprovodi i u ime političke korektnosti. Što se potonje tiče, ona se od interne šale u levičarskim krugovima po treći put

MIXER

Branka Ćurčić:
O Ćutanju i posledicama

ARMATURA

Jelena Veljić:
Rodna (ne)ravnopravnost:
stakleni plafoni i stakleni zidovi

ZID

Aleksandra Sekulić:
Beleške na zidu Marijane Markoske –
Poly Styrene, ili od ploče do kecelje

ŠTRAFTA

Marijana Cvetković:
Ples ispred dimne zavese

BLOK BR. V

Radovan Popović / Studiostrip:
Detmen i Grobin

vratila kao istorija, dakle ne kao farsa, već kao ona koja može zaista da nas ujede za dupe. Slom masovnih partija kao političkih organizacija i nestajanje političkog kapaciteta radničkih pokreta kao oslonca društvu bez klasa tokom nestajanja države, dovelo je do krize politike koja i danas traje. Prema rečima Stjuarta Hola (Stuart Hall), od tada je na delu fragmentacija političkog polja politikama identiteta čiji deo predstavlja i politička korektnost. Ako se potonja i pojavila kao posledica udara nove desnice i neoliberalne države na sve oblasti života ljudi, nova leva politika ipak ne bi mogla da se svede samo na suprotstavljanje državi pa ni korektnošću, iako pitanje države i dalje ostaje krucijalno za politiku, kako smatra Silven Lazaris (Sylvain Lazarus). Kada politički i subjektivni kapaciteti ljudi postoje, oni nisu isključivo karakterisani njihovim zahtevima prema državi niti sukobom sa njenom idejom vlasti i dominacije, već u onome što je moguće na strani ljudi i unutar njihovog prostora organizovanja. U tom prostoru ponajmanje ima mesta čišćenju, pa i u ime korektnosti. A poslednjih dana vidimo da je korektnost takođe briga države i da je nasilje nad ženama postalo stvar manipulacije i vlasti i opozicije. U slučaju „nulte tolerancije na nasilje“ u političkom programu građanske opcije koja je izašla na izbore, suprotstavljanje nasilju je bilo usmereno na unutrašnjost organizacije u koju su uključeni i simpatizeri Inicijative. To usmerenje dobilo je naziv „čišćenje sopstvenih redova“. O tom „čišćenju“ govorimo, jer kada se ono pojavi, započinje regresija koja ne može zaobići ni levicu. Doživljaj poraza zbog nepovoljnog izbornog rezultata rezultirao je osudom na mestu gde je bila moguća diskusija umesto ćutanja i rehabilitacija umetnika, što bi zaista bio iskorak ka budućem nenasilnom prostoru društvenosti. Umesto toga, usledilo je političko nasilje, odnosno situacija u kojoj su pokušaji povezivanja fragmentiranih političkih borbi postali isključivost, a ona za sobom ostavlja ne sa-

Marijana Markoska: Machine

mo posledice, nego i ljude. Ali ćutanjem o tome, slučaj se ne završava...

*

„U Francuskoj se smena mladih u Partiji obavlja vrlo brzo. Partiju sam napustio nakon čuvene zavere lekara protiv Staljina, u zimu 1952. godine. To se dogodilo zbog toga što me je nelagoda prestano pritiskala. Nešto pre Staljinove smrti raširila se vest prema kojoj je jedna grupa jevrejskih lekara pokušala da ga ubije. Andre Virmsjer je održao sastanak u našoj studentskoj partijskoj ćeliji da bi nam objasnio kako se dogodila zavera. Iako nismo bili ubeđeni, prisiljavali smo se da verujemo. To je takođe bio deo tog žalosnog sveta, tog načina da se bude u Partiji: činjenica da ste obavezni da podržite i ono što je bilo u najvećoj suprotnosti sa onim u šta se moglo poverovati [...] Staljin je umro. Tri meseca kasnije shvatili smo da zavera lekara nije postojala. Pisali smo Virmseru tražeći od njega da nam objasni šta je to bilo. Nismo dobili odgovor. Reći ćete mi: to se događa, mali incident na putu... činjenica je da sam tog trenutka napustio KPF [Komunističku partiju Francuske].“ (Mišel Fuko, Spisi i razgovori, Fedon, Beograd, 2010, str. 181)

Mali incident na našem putu je činjenica da nije bilo saopštenja niti diksusije u okviru ANKSS nakon izborne noći, a zatim ni saopštenja, iako ne bez diskusije, povodom cenzure izložbe u okviru onoga što je Remont nazvao „tek uspostavljena društvena platforma“. Reč „platforma“ je danas aktuelna i najčešće je prisutna u okviru novih izbornih mobilizacija kod nas i u regionu. To što je najpre srećemo u diskursu projektnog rada nije čudno, jer njome se misli na povezivanje organizacija civilnog društva (i u umetnosti i kulturi), a što je za nas politički prostor i prostor za nove politike koje se teško pojavljuju kada su nadodređene izborima. Izbori su deo državne politike, a kada se nude kao jedino mesto politike, postaje samorazumljivo da „organizacije civilnog društva zapravo ne zastupaju građane“, kako je sam Dobrica Veselinović (NDBMGD) usvrđio u tekstu za portal Novosti 2015. godine. U takvim uslovima je nemoguće misliti nove politike ili politizaciju postojećih organizacijskih formi, pa onda ni platformu kao mesto politike. Ono što izborna mobilizacija radi je da nas stavlja u poziciju odmeravanja snaga sa državom i da nas uvodi u registar pobednika i poraženih, pri tome najčešće žrtava, što ne pripada registru politike koja referiše na politički kapacitet ljudi i njihovu subjektivnu moć da diskutuju, deluju i tragaju za zajedničkom tačkom mogućeg unutar postojeće situacije.

Da nije bilo pitanja koje je postavila jedna od članica ANKSS, Art Brut Serbia, i zahtevala izjašnjavaње Asocijacije povodom cenzure izložbe, odluka lične galerije bi bila interna stvar organizatora i njegove uređivačke politike, a mi bismo imali opet jedno ćutanje među onima kojih se to tiče. Ali pitanje je postavljeno i diskusija je usledila, međutim ishod je bio takav da je zajednička politika postala nemoguća, ni pošto se konačno dogodila u Asocijaciji. Ona je nastavila da bude izborna sa ambicijom da postane i parlamentarna (bivajući parlamentarni bivamo i korektni). Reflektovanje organizacijskih i političkih pitanja postalo je izlišno, a direktna posledica njegovog odsustva je suspenzija svakog kapaciteta da se odluke promene, da se na cenzuru javno reaguje i da se iz situacije izađe podignute glave i dostojanstveno. To svakako ne bi pripadalo režimu pobede i njenog „klejmovanja“, već bi to bila politika na strani ljudi i njihovih organizacija. Nadođrenost Asocijacije interesima izborne mobilizacije i samorazumljiva izborna sabornost pokazala je da je platforma propuštena kao mogućnost i da je asocijacijsko-organizacijski kapacitet razoren. Umesto političkog spajanja pokreta i inicijativa, asocijacija i mreža, dogodilo se ka-drovsko spajanje individualaca koje više nije ni delegatsko, već isključivo odborničko... Činjenica je da smo tog trenutka napustili Asocijaciju ■

BETON BR. 206 DANAS, Utorak, 16. april 2019.

ARMATURA

Priredila: Jelena Veljić

RODNA (NE)RAVNOPRAVNOST: STAKLENI PLAFONI I STAKLENI ZIDOVI

U 206. broju **Betona** prenosimo deo izlaganja Sarite Bradaš, istraživačice Fondacije Centar za demokratiju, sa tribine pod nazivom „U susret Međunarodnom danu žena“, u organizaciji Ujedinjenih granskih sindikata „Nezavisnost“.

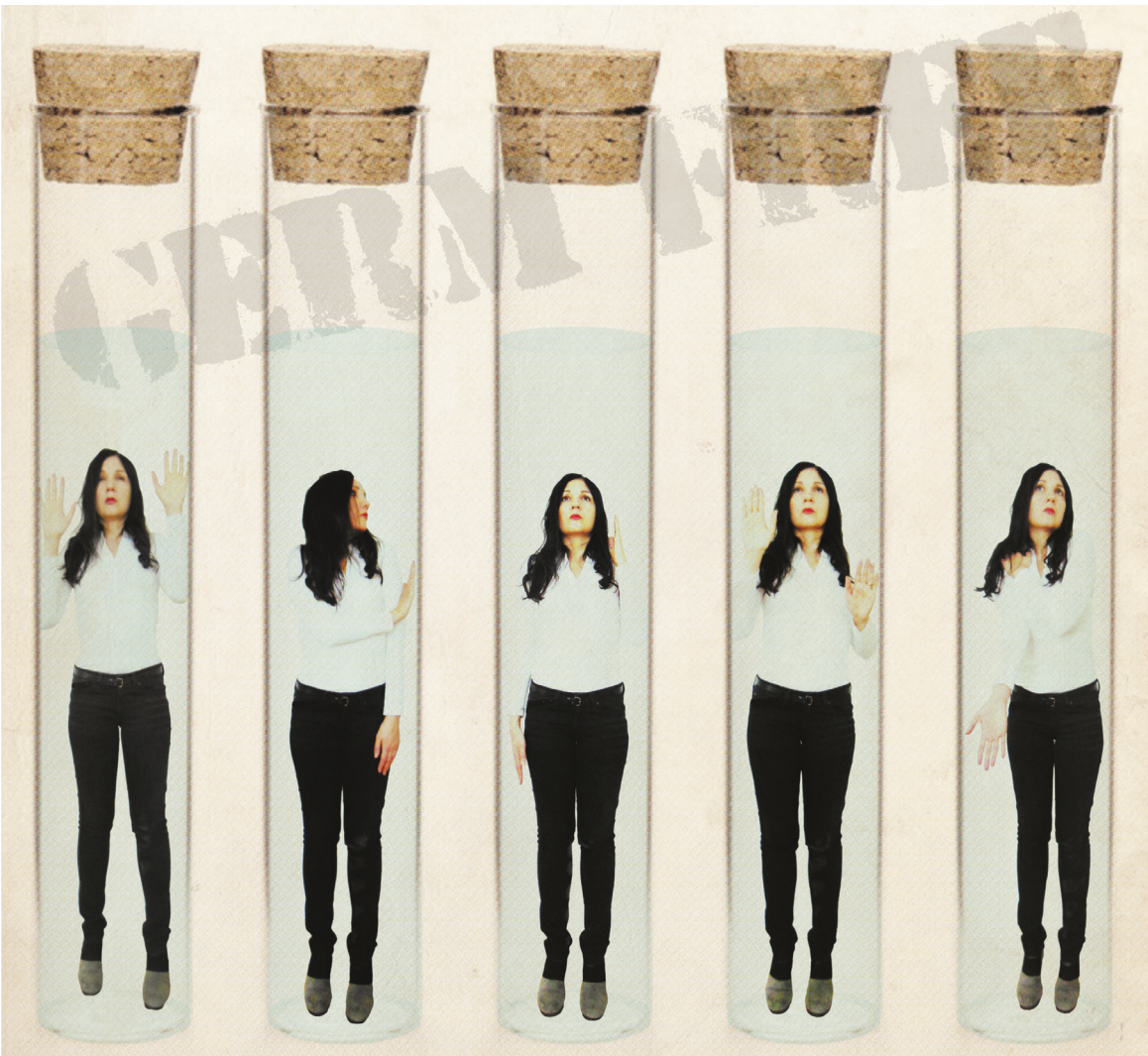
Prema Indeksu rodne ravnopravnosti u Srbiji, koji prikazuje meru rodne nejednakosti, položaj žena u Srbiji znatno je nepovoljniji u odnosu na situaciju u 28 država-članica Evropske unije. Najveći „skok“ u ovoj oblasti, skok od 9.3 poena, Srbija je zabeležila u do-menu moći i uključivanja žena u politički život. Iako izgleda kao napredak, upitno je do koje mere su žene zapravo uključene u donošenje odluka, o čemu će biti više reči u nastavku teksta.

U drugim važnim domenima, domenima rada i novca, koji se odnose na sve žene, Srbija se nalazi pri dnu lestvice. Kada je u pitanju novac, ona je na pretposlednjem mestu, u do-menu vremena na 25. mestu, a u domenu (političke) moći žena na 16. mestu.

1 Vlada Republike Srbije, Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva, „Objavljen novi indeks rodne ravnopravnosti za Republiku Srbiju“, 12. 12. 2018. <http://socijalnouklucivanje.gov.rs/rs/objavljen-novi-indeks-rodne-ravnopravnosti-za-republiku-srbiju/>

ZID

Piše: Aleksandra Sekulić

Marijana Markoska: Germ Free

je slika naše zaposlenosti, i muškaraca i žena, mnogo nepovoljnija nego evropska.

Kada je u pitanju domen novca, tu je Srbija po indeksu rodne ravnopravnosti na pretposled-njem mestu. Prema pokazateljima, procenjuju se finansijski resursi, odnosno kolike su mesečne zarade muškaraca i žena, kakvi su neto prihodi, kao i ekonomska situacija, u ka-kvom su riziku od siromaštva, i muškarci i že-ne. Naravno, i u ovom indeksu postoje zna-čajne nejednakosti.

Kada je reč o računanju ovih podataka u Sri-biji, desila se i jedna neobična stvar kada je u pitanju rodno osetljiva statistika. Naime, dok nije došlo do promene metodologije računa-nja prosečnih zarada i medijane zarade, u jednom od saopštenja Republičkog zavoda za statistiku mogli su se naći podaci o tome ko-like su prosečne zarade muškaraca, a kolike žena, u različitim sektorima delatnosti i sa različitim nivoom obrazovanja. Od novembra 2017. godine, kada se prešlo na novu meto-dologiju, podaci više nisu segregirani po po-lu tako da nemamo ažurne podatke koji se ti-ču prosečnih zarada i medijana zarada kada su u pitanju žene.

Primetan je i veći stepen neravnopravnosti u domenu vremena, odnosno, žene su te ko-je više vremena provode u neplaćenom po-slovima, bilo da se brinu o deci bilo da se brinu o starijim osobama. Zahvaljujući op-štoj ekonomskoj situaciji, kao i merama štednje i reformama javnog sektora, vero-vatno je da će žene doći u još nepovoljniju situaciju. U tom smislu, u Srbiji nemamo, a bilo bi potrebno i merenje uticaja reformskih politika, zakona, propisa uopšte na položaj žena. Na primer, od kraja 2013. godine u sektorima u kojima su tradicionalno radile žene – obrazovanje i zdravstvo – zabranjeno je zapošljavanje i još uvek nemamo podatke

Marijana Markoska: DK

ili razmatranja o tome kakve posledice je ova mera ostavila. Pokušala sam da istražim šta se za to vreme desilo u obrazovanju, s obzirom na to da je zabrana zapošljavanja obuhvatila i osetila se u osnovnim i srednjim školama. Po-slednji podaci govore da je u osnovnim i sred-njim školama u Srbiji 44%onih koji su zaposle-ni rade na određeno vreme.

Imamo, dakle, nizak kvalitet zaposlenosti, od-nosno nekvalitet zaposlenosti, rad na prekar-nim poslovima u onim sektorima u kojima su tradicionalno bile i najviše zaposlene žene. Či-ni mi se da, kada su u pitanju Srbija i zapošlja-vanje, više nemamo samo stakleni plafon, s obzirom na to da su tu podaci zaista porazni, nego i staklene zidove. Dakle i oni sektori u

kojima su žene i mogle da nađu posao, sve vi-še se sužavaju. Kada je u pitanju segregacija po zanimanjima, hipotetički možemo da zamistimo ovakvu si-tuaciju: zbog zabrane zapošljavanja, smanju-je se broj zaposlenih žena u ova dva sektora – obrazovanju i zdravstvu–a raste broj zaposle-nih žena kao fabričkih radnica. To možemo vi-deti u poslednje vreme, naročito u ovoj indu-striji kablova, tekstilnoj industriji i drugim, gde strani investitori najvećim delom zapo-šljavaju žene. Podaci Republičkog zavoda za statistiku govore da se broj fabričkih radnica 2017. udvostručio u odnosu na 2014. godi-nu. Na ovaj način, segregacija u zanimanjima merena evropskim indeksom ravnopravnosti smanjiće se, ne zato što su žene prešle u tradi-cionalno muške sektore na kvalitetna radna mesta, već zato što ostaju bez posla u prosveti, zdravstvu i socijalnoj zaštiti, a zbog nedo-statka poslova prihvataju slabo plaćene po-slove u fabrikama za proizvodnju kablova, po-slove na kojima muškarci zbog loših uslova neće da rade. Takođe, vrlo je interesantno što Srbija u odno-su na ostale oblasti najbolje rezultate ima kada je reč o domenu moći i uključivanja žena u poli-tički život, kako kaže potpredsednica Vlade. „Napravili smo napredak od 9,3 poena i nalazi-mo se na 16. mestu – dakle bolji smo od polovi-ne zemalja EU“. Primetan je određeni problem sa računanjem jer 16. mesto znači da je 15 ze-malja ispred nas, a EU ima 28 članica. No, ono

što je problematično u tome, jeste da se domen moći računa u odnosu na političku, i u odnosu na društvenu i u odnosu na ekonomsku moć. U političkoj sferi, kao najveći napredak računa se broj ministarki, poslanica zapošljavanja, parla-menta i broj žena među članovima regionalnih skupština. Ova mesta rezultat su postojanja kvota pre svega. Međutim, poslednja istraživa-nja zaštitnika građana o tome kakvo je uključ-i-vanje žena u odlučivanje na lokalnom nivou za-ista jesu poražavajuća. Žene, naročito na nivo-ima mesnih zajednica, tamo gde se odvija život, veoma su malo zastupljene, a kada su u pitanju pozicije koje su van osnovnih, odborničkih me-sta, žene su na nižim pozicijima, i u tom slučaju, naravno, govorimo o staklenom plafonu. Dodatno je interesantno to kako Republika Sr-bija tumači pitanja koja se tiču poštovanja-Konvencije o eliminisanju svih oblika diskri-minacije žena. Na preporuku da Srbija prime-ni sprovođenje Zakona o ravnopravnosti polo-va, odgovor Srbije je da se Zakon o ravnoprav-nosti polova iz 2009. godine uspešno prime-njuje u praksi o čemu govori indeks rodne rav-nopravnosti, prema kome je RepublikaSrbija na 22. mestu u Evropi. To odlično pokazuje ka-ko država razume šta je to primena Zakona o rodnoj ravnopravnosti. 22. mesto u prethod-nom merenju, 22. mesto u novom merenju in-deksa rodne ravnopravnosti, najbolje govori o tome da je po sredi „ista meta – isto odsto- janje“ kada je u pitanju ostvarivanje rodne ravnopravnosti ■

Tribina je „U susret Međunarodnom danu žena“, u organizaciji Ujedinjenih granskih sindikata „Nezavisnost“ održana 6. marta u beogradskom Impact Hub-u u organizaciji Ujedinjenih granskih sindikata „Nezavisnost“. Pored Sarite Bradaš, istraživačice Centra za demokratiju, učestvovalе su: Snežana Pantović, sportska novi-narka Radio Beograda i Vjekoslava Stupin, glavna poverenica sindikata „Nezavisnost“ u kompaniji „Lear“, Tatjana Macura, narodna poslanica i aktivistkinja pokreta „Mame su zakon“, Aida Čorović, aktivistkinja, uz moderaciju Jovane Gligorijević, pomoćnice urednika nedeljnika „Vreme“.

ŠTRAFTA

Piše: Marijana Cvetković

PLES ISPRED DIMNE ZAVESE

U skladu sa Zakonom o kulturi, 2016. godine Mi-nistarstvo kulture i informisanja Srbije raspisa-lo je redovan godišnji konkurs za sufinansiranje i finansiranje projekata iz oblasti savremenog staralaštva. Kao i niz godina pre toga, i ovoga puta Ministarstvo je, svesno i sasvim opušteno, prekršilo Zakon i konkurs objavilo mesec i po dana nakon zakonskog roka (tada važeći Zakon predviđao je da se konkurs mora objaviti 30 da-na nakon dana usvajanja godišnjeg budžeta u Narodnoj skupštini). Vremenom se kulturna jav-nost, naročito oni koji u svom radu najviše za-vise od ovog konkursa, navikla na činjenicu da Ministarstvo redovno krši pomenutu zakonsku odredbu, pa više niko nije pokretao pitanje od-govornosti ministara zbog toga, samozavarava-jući se da je to najmanji problem u ukupnom ra-du ovog državnog organa. Međutim, tadašnji ministar Ivan Tasovac i njegovi saradnici nisu krili obest i osećaj svesmoći koji se kroz organi-zaciju konkursa ispoljio u svom ogoljenom obliku. Prekršivši ponovo Zakon koji je određivao da se rezultati konkursa moraju objaviti nakon najviše 60 dana (što je takođe bilo uobičajeno i ranijih godina), Ministarstvo je ovaj put izazva-lo revolt čitave plesne scene kojoj je nizom po-stupaka u realizaciji konkursa de facto ukinuto pravo na rad i postojanje. Podsetićemo da je plesna umetnost u Srbiji jed-na od najmlađih umetničkih oblasti koja još uvek nije institucionalizovana i do kraja inte-

grisana u sistem kulture. Osim (tradicionalne i konzervativne) oblasti baleta koji postoji u okviru nekoliko narodnih pozorišta (Beograd, Novi Sad, Niš) i srednjih umetničkih škola, naj-veća oblast, savremeni ples, nema svoju insti-tuciju. Uz to, narodna igra proglašena je savre-menim stvaralaštvom, iako ona pripada deli-mično kulturnom nasleđu (na primer, Ansambl narodnih igara i pesama Kolo je nacionalna ustanova), a delimično amaterskom stvarala-štvu. Upravo ovaj primer svrstavanja narodne igre u savremenu umetnost pokazuje ne samo konzervativni karakter kulturnih politka, već i veliko neznanje i strah od novog, što su izvori čitavog niza problema u oblasti kulture. To po-tvrđuje i unutrašnja organizacija Ministarstva kulture i informisanja koja se godinama nije re-formisala kako bi pratila promene i inovacije u samom umetničkom polju. Trenutno je još gori slučaj u Sekretarijatu za kulturu grada Beogra-da koji je svoje delovanje ograničio isključivo na uski i konzervativni krug gradskih javnih in-stitucija dopunjen komercijalnim populističkim masovnim programima nazvanim „gradske ma-nifestacije“ u koje spadaju novogodišnji kon-certi na trgovima i slični vašaarski događaji. Od 1990-tih godina u Srbiji se razvija savremeni ples, uglavnom u okvirima nezavisne umetničke i kulturne scene, koji je vremenom razvio speci-fične prakse samooorganizacije i produkcije upravo u pokušajima da se uspostavi kao samo-svojna oblast. Savremeni ples je u međunarod-nom okvirima jedna od najdinamičnijih oblasti savremene umetnosti, posebno prepoznata kao polje transdisciplinarnih istraživanja, teorijske utemeljenosti, demokratsčnosti i otvorenosti za široku zajednicu. Veliki broj umetnika i teoreti-čara iz Srbije stekao je poseban ugled na među-narodnoj sceni svojim specifičnim pristupom i radom koji ima korene upravo u našoj umetnič-koj sredini. Mnogi od njih rade na prestižnim univerzitetima širom Evrope jer u Srbiji za njih nije bilo mesta. Od početka 2000-ih nezavisna

BETON BR. 206 DANAS, Utorak, 16. april 2019.

plesna scena je sporadično i minimalno podržana grantovima lokalnih kulturnih vlasti (u Beogradu i Novom Sadu) i Ministarstva kulture. Uprkos tome, ova oblast je jedno od najdinamičnijih polja domaće savremene umetnosti, a njegova međunarodna umreženost i prepoznatljivost postala je jedini stub oslonca za umetnike, producente i teoretičare koji u ovdašnjoj sredini uslove za rad jedva da imaju.

Takva prekarna pozicija, ali i specifičan oblik javnog delovanja zasnovanog na samoorganizaciji, međusobnoj solidarnosti i negovanju kritičkog mišljenja prema sopstvenoj praksi i kulturnim politikama koje određuju njihov rad, uticala je na odluku grupe organizacija i umetnika predvođenih Stanicom – Servisom za savremeni ples, da podignu glas protiv Ministarstva kulture i informisanja i njihovog načina rada, a povodom rezultata konkursa za 2016. godinu. Ono što je izazvalo gnev 18 organizacija i 40 umetnika, teoretičara i producenata, potpisnika javnog saopštenja, bila je odluka komisije da dodeli preko polovine ukupno predviđenih sredstava za oblast plesa dvema organizacijama Aje Jung: od 24 miliona dinara, ova preduzetnica dobila je za svoja dva projekta 12,5 miliona dinara. Problem je još ozbiljniji kada se pogleda struktura raspoloživog budžeta za oblast plesa: od ukupne sume za ovu oblast čak 19 miliona i 800 hiljada dinara bilo je namenjeno organizacijama civilnog društva (po budžetskoj liniji 481) budući da u oblasti plesa gotovo i da nema javnih institucija. Od toga, Aja Jung je za svoj Beogradski festival igre i jednu umetničku produkciju svoje Nacionalne fondacije za igru dobila 63% ukupnog predviđenog budžeta za udruženja u oblasti plesa. Ovakav rezultat nezabeležen je u istoriji naših konkursa, ali je i očigledni dokaz dominantnog trenda u kulturi – trenda javnog finansiranja privatnih, lukrativnih i za javni interes pogubnih masovnih projekata „kultur-biznismena“. Aja Jung blistavi je primer tog štetočinskog rada u oblasti kulture, jer je utrla put najgorim praksama koje se zasnivanju na klijentelističkim principima, uzdizanju privatnog iznad opšteg i zajedničkog interesa, prilagođavanju instrumenata javnih politika potrebama biznis sektora, te opštoj degradaciji umetničkog polja koje se kolonizuje retrogradnim umetničkim praksama i

visoko-hijerarhizovanim oblicima organizacije i produkcije. Ovakav način rada suprotan je principima koji omogućavaju stvarnu participaciju i demokratizaciju umetnosti, profesionalnoj etici i kosmopolitskom duhu savremene kulture. Kako to izgleda u praksi vidimo upravo na primeru ovog konkursa za 2016. godinu.

Prvi korak bilo je formiranje komisije. Rešenjem ministra, formirana je jedinstvena Komisija za izbor projekata u oblasti Scenskog stvaralaštva i interpretacije. Nju su činila dva dela: u komisiji za pozorište bili su predsednica komisije, Aja Jung (koja je osnivač i zastupnik Beogradskog festivala igre i predsednik Nacionalne fondacije za umetničku igru) i dvoje članova, Petar Mihajlović Radmila Stanković; komisiju za umetničku igru činili su Vladimir Dekić, direktor Ansambla narodnih igara i pesama „Kolo“ (čiji član Upravnog odbora tada bila Aja Jung) kao predsednik komisije, i članovi Dr Ana Martinoli, van. prof. FDU, u tom zvanju za užu naučnu oblast Menadžment medija, Radio produkcija (i članica Upravnog odbora Fondacije Hartefakt fond koja je ko-producent predloženog projekta Nacionalne fondacije za umetničku igru) i Ivanka Lukateli, primabalerina, angažovana kao baletska pedagoškinja u Nacionalnoj fondaciji za umetničku igru. Članovi komisija za dve oblasti scenskih umetnosti, svi direktno povezani sa Ajom Jung, razdelili su novac iz budžeta jedni drugima. Komisija za ples tako je dala Aji Jung preko pola plesnog budžeta, dok je pozorišna komisija, čija je Jung bila predsednica, dala Hartefakt fondu 6 miliona dinara za dva projekta ili 44% svih sredstava namenjenih civilnom sektoru za oblast pozorišta u toj godini (tj. 13 miliona i 600 hiljada dinara).

Dakle, jedni su druge čašćavali, a svi ostali, celi sektori plesa i pozorišta sa nezavisne scene morali su se zadovoljiti ostacima budžeta. Ono što je naročito problematično je činjenica da je u oblasti plesa, inače fragilnoj i drugačije nepodržanoj oblasti, novac dobila još samo jedna umetnička produkcija (povremeno aktivne plesne kompanije iz Pančeva), te je tako plesna scena bila osuđena na zamiranje u toj godini. Na ovaj način, Aja Jung pokušala je da se osveti nezavisnoj plesnoj sceni koja godinama ukazuje na njene zakulisne lobističke politike kojima marginalizuje domaću plesnu produkciju

pred Ministarstvom kulture i pred javnošću, ističući sopstvenu veštinu zarade na festivalskim kartama kao vrhunski kriterijum kvaliteta rada u kulturi. Pri tome, naravno, nikada ne kaže da je Beogradski festival igre ogromnim delom finansiran iz javnih budžetskih sredstava, a da sva zarada ide u njen džep. Sve ove, kao i druge nepravilnosti koje je Ministarstvo besramno proguralo kroz ovakvu konkursnu proceduru i način donošenja odluka nezavisna plesna scena pretočila je u tužbu pred Upravnim sudom. Tužba je predata u zakonskom roku 9. juna 2016. godine. Na njeno razmatranje i konačnu presudu čekalo se do februara 2019. godine. Uobičajeno je da sporovi pred Upravnim sudom traju oko 6 meseci, dok je ovaj spor iz nepoznatih razloga trajao dve i po godine. Sudija koja je slučaj vodila čuvala ga je u fioci, a onda je otišla u penziju. Novi sudija slučaj je rešio za oko mesec dana i presudio u korist nezavisne plesne scene. Ministarstvo kulture i informisanja je obavezano na ponovno odlučivanje jer je prethodnim rešenjem prekršen niz zakonskih odredbi. Glavni prigovor suda odnosi se na nedostatak obrazloženja za donete odluke koje su obavezne po Zakonu o upravnom postupku, a koje omogućavaju svim učesnicima konkursa da saznaju razloge zbog kojih su njihovi projekti odbijeni ili prihvaćeni.

Na osnovu ovakve odluke suda, Ministarstvo kulture i informisanja je dužno da ponovo donese odluku po spornom konkursu. Od dana donošenja presude prošlo je skoro 3 puna meseca. Očekujući rezultate konkursa za 2019. godinu, dobijamo priliku da vidimo kako će Ministarstvo primeniti uputstva suda. Iako je rok za objavu rezultata prošao 5. aprila kada su na internet sajtu Ministarstva objavljeni rezultati za većinu umetničkih oblasti, rezultati za oblast pozorišta i plesa u trenutku pisanja ovog teksta još uvek nema. Nije ni čudo! Upravo se sada, baš kao i prethodnih godina, vodi bitka između zakonitosti i političkih pritisa koje vrši Vlada zajedno sa drugim predstavnicima najviših vlasti Srbije da se njihovoj, sada i partijskoj drugarici, preduzetnici Aji Jung, dodeli više javnih sredstava. Ovo znamo iz iskustva i javnih izjava članica komisije za ples u 2018. godini koje su angažovane i ove godine. Svako odbijanje da se Aji Jung dodeli iznos koji ona

zahteva izaziva sukobe unutar Ministarstva i između ministra i kabineta premijerke kao jedne od glavnih patrona Aje Jung i pobornice kulturnih industrija i biznis strategija u kulturi. Ovaj slučaj nezavisne plesne scene velika je pouka za čitav kulturni sektor. On najpre pokazuje da je moguće udruženim snagama i pravnim sredstvima boriti se protiv zloupotrebe pozicije bilo kog ministra, ministarstva pa čak i same vlade. Pritisak koji je ovom prilikom došao odozdo, od samog umetničkog polja, i koji je doprineo da se Aja Jung u borbi za sopstvenu poziciju i finansijski interes pojavi na bilbordima Srpske napredne stranke na beogradskim izborima 2018. godine, a onda i svrsta u njihove redove kao odbornica SNSa u gradskoj skupštini kako bi zaštitila sopstvene interese, zaoštrio je odnose u polju kulture i pokazao naličje privatizacije kulturnog sektora iza koga stoji samo privatni interes nekolicine kultur-biznismena. Slične pojave, naravno, imamo i u drugim oblastima (na primer, firma Emira Kusturice je na upravo završenom konkursu za ovu godinu dobila rekordnu sumu od 13 miliona dinara – za filmski festival koji će biti održan 2020!). Kulturna javnost sve to jako dobro vidi, a veliki njen deo i oseća na sopstvenoj koži.

Oni koji kreiraju takvu kulturnu politiku našli su se u bolnom procepu između svog nacionalističkog imaginarijuma (iskazanog u predlogu Strategije kulturnog razvoja) i neoliberalnog upodobljavanja države i njenog aparata koji ne mari ni za kakve ideale već ih upravo koristi za maskiranje svojih ciljeva (tako je i ministarova kuknjava zbog, navodno, ugrožene ćirilice samo još jedna maska). Sukob ove dve koncepcije vidljiv je u očiglednom jazu između aktuelnog ministra kulture i medija i premijerke, te stvaranju Saveta za kreativne industrije kome je podčinjeno i Ministarstvo kulture. Agenda ovakve vlade ima jedan cilj: opštu privatizaciju javnih resursa i izdaju javnih interesa, a svi koji znaju da otlepu po ovim taktovima bogato su nagrađeni. U skladu sa tim, kulturna politika koju imamo samo je dimna zavesa. Nezavisna kultura u tom kontekstu postala je tačka okupljanja snaga koje se odupiru lažnim javnim politikama u oblasti kulture, trpeći sve posledice tog angažmana, ali i stičući dragoceno znanje za borbe koje predstoje ■

BLOK BR. V

Autori: Radovan Popović / Studiostrip

